

Editorial

Authors: ¹Ditte Tofteng, ²Nana Vaaben & ³Sissel Sollied

Affiliation: ^{1,2}University College Copenhagen, Denmark; ³The Arctic University of Norway.

Contact corresponding author: Ditte Tofteng: dito@kp.dk

Tema: Forandring og modstand

Et gammelt kinesisk ordsprog siger, at når forandringens vinde blæser, bygger nogle læhegn, mens andre bygger vindmøller. Ofte er netop dette ordsprog blevet brugt som argument for, at vi i vore dages omskiftelige samfund har brug for «vindmøllebyggere», der kan se potentialer og udnytte forandringens vinde til at skabe noget nyt og godt i stedet for at forsøge at skærme og gemme sig for blæsten. At bygge læhegn bliver sjældent fremhævet som noget særlig positivt, men bliver snarere opfattet som et billede på mennesker, der ikke er visionære eller omstillingsparate, og som bare ønsker, at alt kan fortsætte, som det plejer.

I dette nummer af *Forskning og Forandring* ønsker vi at nuancere forståelsen af forandring ved også at interessere os for modstand. Der er ingen tvivl om, at forandring, reformer og omorganisering har præget arbejdslivet for medarbejdere i stort set alle brancher gennem en del år. Men hvorfra og fra hvem kommer visionerne og ideerne om forandring? Oppefra, nedefra, indefra, udefra? Hvilke baggrunde, ønsker eller begrundelser ligger bag forskellige visioner om forandring? Og hvad er det, der ser ud som modstand, egentlig udtryk for? Hvad nu, hvis de mennesker, der er imod noget, samtidig er for noget andet? Med dette fokus lægger vi os i forlængelse af en række forskere, der har peget på vigtigheden af, at netop modstand adresseres

---

©2019 Ditte Tofteng, Nana Vaaben & Sissel Sollied. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>), allowing third parties to share their work (copy, distribute, transmit) and to adapt it, under the condition that the authors are given credit, that the work is not used for commercial purposes, and that in the event of reuse or distribution, the terms of this license are made clear.

Citation: Tofteng, D., Vaaben, N., & Sollied, S. (2019). Editorial. *Forskning og Forandring*, 2(2), 1-5. <https://doi.org/10.23865/fof.v2.2035>

i organisationslitteraturen (Fleming and Sewell, 2002; Mumby, 2005; Mumby & Plotnikof, 2018; Thomas & Davies, 2005).

De senere år har den offentlige sektor været igennem adskillige reformer og omstruktureringer, der overvejende er blevet iværksat ud fra politiske eller administrative ønsker om at øge produktiviteten for at få en mindre og mere effektiv offentlig sektor i fremtiden. Men det er tydeligt, at flere og flere velfærdsprofessionelle protesterer og gør opmærksom på, at de nu er så pressede, at de har svært ved at "se sig selv i øjnene", stå inde for deres arbejde og leve op til de professionelle standarder, de orienterer sig efter. På den baggrund har der igennem de senere år været fokus på fx deprofessionalisering og moralsk stress blandt bl.a. velfærdsprofessionelle (Biesta, 2016; Epstein & Delgado, 2010; Krogh-Jespersen, 2017; O'Donnell et al., 2008; Vaaben & Tofteng, 2019). Ind imellem kommer dette pres til udtryk som store protester, der foregår i fuld offentlighed på gader og stræder eller i medierne, som vi i Danmark så det i foråret 2019, da pædagoger og forældre sammen protesterede for at få minimumsnormeringer i daginstitutionerne. Men mange protester foregår også i stilhed og uden et ret stort publikum – eller også bliver de slet ikke til en protest, men til et individualiseret dilemma, en opsigelse eller en sygemelding (Dworkin, 1987; Edwards et al., 2000; Pedersen, Böwadt & Vaaben, 2016).

Svaret på protester og kritik er nemlig ofte en individualisering, og som bl.a. Rasmus Willig har vist, oplever mange ansatte, at de selv forventes at kunne finde løsningerne på den pressede situation (Willig, 2013). Derudover bliver kritiske medarbejdere ofte sat i bås som vanskelige vanemennesker, der ikke er tilstrækkeligt omstillingsparate. Kommer protesterne fra elever, børn, patienter eller borgere i almindelighed, opfattes disse mennesker som krævende og forkælede (for)brugere, der tager velfærdssamfundet for givet og ikke i tilstrækkelig grad har forstået situationens alvor.

Hvis en reform eller et forandringstiltag ikke hilses velkommen af alle parter, kan denne modstand så udelukkende forstås som et ønske om stilstand? Hvad sker der, hvis vi betragter modstanden som et ønske om at give forandringen en anden retning? Hvad nu, hvis vi forsøger at forstå, hvad det er, "modstanderne" af forandring *gerne* vil, når der nu er noget, de *ikke* vil? Hvad nu, hvis vi interesserede os lige så meget for læhegnsbyggernes visioner som for vindmøllebyggernes? Det er netop dette fokus, vi har forsøgt at lægge op til i dette nummer af *Forskning og Forandring*.

Artikler i dette nummer

Artiklerne tager afsæt i forskellige sektorer, discipliner og metoder, og vi møder derfor både aktionsforskere og etnografer, vi er både i børnenes skoler og på universiteter, og vi introduceres til policyanalyser og kvalitative undersøgelser.

Nanna Jordt Jørgensen og Gritt B. Nielsen tager i deres artikel afsæt i et studie af kompostinitiativer i danske daginstitutioner og undersøger, hvordan den offentlige sektors grønne omstilling af affaldshåndtering gribes og bruges af professionelle involveret i naturpædagogiske tiltag i dagtilbud. Artiklen sætter fokus på forholdene

mellem forandring og modstand ved at rette opmærksomheden mod handlinger og praksisser, der spiller sammen med de offentlige forandringsprocesser og ikke nødvendigvis eksplicit kæmper imod deres rationale, men forhandler deres implementering og form. Forfatterne argumenterer for, at antropologisk forskning i forandrings- og modstandspraksisser inden for det offentlige system kan spille en vigtig rolle som medskaber af og kreativ sparringspartner i forhold til udviklingen af alternative livsformer og løsninger.

Torbjörn Friberg tager udgangspunkt i Trippelhelix modellen, der er en policymodel med fokus på en vidensbaseret økonomisk og social udvikling gennem interaktion mellem universiteter, industri og stat. Udgangspunktet for modellen er en søgen mod at harmonisere forskellige sektorer. Gennem blandt andet to etnografiske eksempler viser forfatteren, hvordan kritisk modstand hos blandt andet universitetslærere får betydning for, hvordan arbejdet med modellen både rammesætter og tilpasser sig respons fra den sociale livsverden. Artiklen drøfter således kritisk modstand som noget, der aktivt forandrer og bliver forandret i mødet med denne type policymodeller.

Mette Molbæk, Janne Hedegaard Hansen, Charlotte Riis Jensen og Maria Christina Secher Schmidt tager udgangspunkt i analyser og resultater fra et forskningsprojekt om inklusion. I artiklen fokuseres på, hvordan de professionelle i skolen samarbejder, og hvad der karakteriserer dette samarbejde. I artiklen argumenteres der for, at en dominerende konsensuskultur kan medvirke til at neutralisere forskelle og i sig selv udgøre en modstand. Pointen er, at når forskelle i samarbejdet neutraliseres, blokerer det for udvikling og forandring af hele skolens praksis. I artiklen fremhæves, at det ikke nødvendigvis er modstand mod forandring, der blokerer for udviklingen af en mere inkluderende skole, men måske snarere den konsensuskultur, der præger samarbejdet, og som neutraliserer forskelle, der kunne være produktive og bidrage til udvikling af skolens praksis.

Louise Frey og Anette Olin beskriver, hvordan forandringer i lærerfaget har medført nye og øgede krav til lærerne. Et af disse krav er et øget behov for at kunne læse og tolke forskellige typer af policytekster. I artiklen fremlægges et studie af dialoger mellem lærere fra to lærerteams om netop betydningen af denne type dokumenter i forhold til udvikling og udformning af lærerarbejdet. Artiklen diskuterer, hvordan lærerne i deres arbejde balancerer mellem egen dømmekraft og formaliserede krav som udgangspunkt for forandring og modstand.

Mia Husted sætter i sin artikel en særlig form for modstand på dagsordenen. Modstandsformen har vist sig i et flerårigt aktionsforskningsprojekt med henblik på at udvikle et stærkere pædagogisk greb om bæredygtig udvikling inden for naturpædagogik på dagtilbudsområdet. Modstanden viser sig som fortællinger og som et forsvar for barnets kærlighedsrelation til natur. Modstanden har rødder i en dyb kritik af de samfundsmæssige og kulturelle forvaltninger af natur og udgør en modstand mod at lade barnet opsluge af det samfund, som er blevet helt forkert. Artiklen viser, at der er komplekse og modsætningsfyldte pædagogiske og kulturelle forestillinger om forholdet

mellem oplysning, kærlighed og menneskers muligheder for at skabe en bedre verden på spil i naturpædagogikken på dagtilbudsområdet.

Knut Tore Sælør, Trude Gøril Klevan og Rolf Sundet introducerer forskningsmetoden autoetnografi og drøfter metoden, i lyset af hvad de kalder 'evidensens tid', og brugen af randomiserede, kontrollerede studier som den metodiske rygrad indenfor det sundhedsfaglige og sociale område. Artiklen giver et billede af, hvordan modstand mod den ensretning, i forståelsen af hvad der tæller som gyldig viden indenfor evidensparadigmet, opleves og erfares fra et subjektivt perspektiv. Et perspektiv, der sætter fokus på, hvordan både klinisk praksis og akademisk arbejde bliver undertrykt af det, forfatterne kalder der rådende videnregime i new public management.

Laura Pérez Thormar følger i sin artikel en "evalueringsopskrift" for forskning og udvikling (FoU) på en rejse fra universitetsverdenen ind i professionshøjskoleverdenen, hvor den undervejs transformeres til et "Videnregnskab". Teoretisk tager hun afsæt i begrebet *oversættelse*. Analysen fremdrager nogle centrale nedslagspunkter i processen, og herved får læseren et indblik i, hvordan styrings- og evalueringsopskrifter udbredes og rejser på tværs af sektorer, og hvorfor de systemer, der skal evaluere forsknings- og udviklingsaktiviteter i professionshøjskolesektoren i dag, ser ud, som de gør. Denne artikel bringes uden for dette nummers tema.

Rigtig god læselyst.

Temareaktionen,

Sissel Sollied, Nana Vaaben og Ditte Tofteng

Temareaktionen ønsker at takke Janne Madsen, professor, Universitetet i Sørøst-Norge, der har bidraget som gæsterelev på udvalgte artikler.

Referencer

- Biesta, Gert (2016). Good Education and the Teacher: Reclaiming Educational Professionalism. I J. Evers & R. Kneyber (eds.), *Flip The System* (79–90). London and New York: Routledge.
- Dworkin, A. G. (1987). *Teacher Burnout in Public Schools*. State University of New York.
- Edwards, D. et al. (2000). Stress and Burnout in Community Mental Health Nursing: A Review of the Literature. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing* 7, 7–14.
- Epstein, E. G. & Delgado, S. (2010). Understanding and Addressing Moral Distress. *The online journal of issues in nursing* 15(3), manuscript one.
- Fleming, P. & Sewell, G. (2002). Looking for the Good Soldier, Svej: Alternative Modalities of Resistance in the Contemporary Workplace. *Sociology* 36(4), 857–73.
- Krogh-Jespersen, K. (2017). Lærerarbejdets deprofessionalisering i en uheldig alliance mellem læreruddannelsesreformen af 2012 og folkeskolereformen af 2013. *Folkeskolen.dk*. Lokaliseret 25.11.2019 på <https://www.folkeskolen.dk/620976/laererarbejdets-deprofessionalisering-i-en-uhellig-alliance-mellem-laereruddannelsesreformen-af-2012-og-folkeskolereformen-af-2013>

- Mumby, D. (2005). Theorizing Resistance In Organization Studies A Dialectical Approach. *Management Communication Quarterly* 19(1), 19–44.
- Mumby, D. & Plotnikof, M. (2018). Organizing Power and Resistance: From Coercion, to Consent, to Governmentality. I J. McDonald & R. Mitra (eds.), *Organizational Communication Theory and Practice: Current Trends and Future Directions*. New York, USA: Routledge.
- O'Donnell, P. et al. (2008). Predictors of Ethical Stress, Moral Action and Job Satisfaction in Health Care Social Workers. *Social Work in Health Care* 46(3), 29–51.
- Pedersen, R., Böwadt, P.R. & Vaaben, N. (2016). *Hvorfor Stopper Lærerne i Folkeskolen?* København: Danske Professionshøjskoler. Lokaliseret 25.11.2019 på https://www.ucviden.dk/portal/files/37976394/hvorfor_stopper_laererne.pdf
- Thomas, R. & Davies, A. (2005). Theorizing the Micro-Politics of Resistance: New Public Management and Managerial Identities in the UK Public Services. *Organization Studies* 26(5), 683–706.
- Vaaben, N. & Tofteng, D. (2019). Mellem professionalisering, deprofessionalisering og prekarisering. I K. W. Lehrmann, A. E. Pedersen & K. Hammerich (eds.), *Samfundsfaglige facetter i det pædagogiske arbejde*. Frederiksberg: Frydenlund.
- Willig, R. (2013). *Kritikkens U-vending*. København: Hans Reitzels forlag.